

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
1. Marte
1866.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a
lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre
unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a.
Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu
postalu.

N^o
5

Prenumerarea se face la redactiune in seminarulu
gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10),
si la p. t. domnii corespondinti. Tóte epistolele sunt
de a se tramite la redactiune francate. Corespondin-
tiile nepublicate se voru arde. Serisori anonime nu
se primescu.

Anulu
II.

CUPRINSULU: Neaternarea besericei. — Protopapadichi'a lui P. Maioru (urmare). — Unu cerculariu vicarialu. — Protocolulu conferintiei invetiatoresci din tractulu protop. alu Sabiulului (línea). — Corespondintie: Vien'a (caus'a Romaniloru cu beseric'a santei Barbare). Ghierl'a (instalare episcopésca). Cohalmu (frecári confesionali). Iesvinu (folosulu „amvonului“). Naseudu (esamene, lipsa de cãrti scolastice). — Sciri din provinci'a nóstra beser. — Amvonulu: Despre penitintia (predica). — Ochire prin lumea política. — Varietati.

Neaternarea besericei.

Neaternarea besericei catolice este cea mai fruntasia recerintia spre staverirea credintiei; si din acést'a privintia s'a dísu in §§. 12 si 13 a legeri constitutiunali a Tierei-unguresci din a. 1550: „Sancta et catholica fides et religio in regno restituatur; sanctae Romanae et cath. ecclesiae, (quae unica est et sibi perpetuo constans, ac errare non potest), omnes ex omnibus ordinibus et statutibus regni adhaereant velutque membra in unum corpus conglomerantur etc.“ Si fiendca noi Romanii si cá colocoitori ne-sentímu provocati prin acei §§., trebuese staruimu pentru padi'a dictatelor prin lege; pentrucà „es liegt nicht etwa blos im Interesse der Kirche, wie man es gewöhnlich anzusehen gewohnt ist, sondern im Interesse des gemeinschaftlichen christlichen Lebens im Staate, d. i. im Interesse des Staates selbst, die Gültigkeit und Unverletzlichkeit des göttlichen Gesetzes aufrecht zu erhalten (nu jace numai in interesulu besericei, precumu s'au indatinatu decomunu a privi acestu lucru, ci in interesulu vietiei crestinesci soçiale in statu, v. s. d. togm'a in interesulu statului, a padi' valórea si nevatemarea legeri domnediesci. Votum eines Theologen in Nürnberg 1838).

Asia este. Cà déca se enervédia nedependinti'a si din aceea purcediatóri'a auctoritate a besericei, se enervédia bas'a, pre carea asediata beseric'a cat. in cele mai cumplitu furibunde viscolie aloru 18 secli, cu finala pierire amenintiatórie, a statutu neclatinata. Bine au sciutu acést'a reformatorii, si sentiendu adeverulu dísei lui Cicerone: „Hoc liberiores sumus, quod integra nobis est iudicandi potestas“ (Tuscul. quaest. l. 4), cá se infranga neaternarea besericei cat., ori cu ce pretiu intr'acolo nesuiu, cá evingundu-si prin principiele loru cele republicane popularitate, cu poteri unite se elupte libertatea pre aceea basa a egalitatei asediata, carea nu suferere caste, — si asia preste neaternarea guvernului civilu alta neaternare, — seu statu in statu nu permite.

Ast'a a o evinge li-a succesu in a. 1847/8, a carei urmare este, cá se graescu cu Kramer: „Connaturalis ea omnium est aequatio, quae omnem hoc ipso excludat (ecclesiae) auctoritatem, per jacta novae libertatis fundamenta usque adeo attritam, ut iam haud longe a praeparata per reformationem morte distet, ad eundem tractura tumulum et religiositatem et ipsam religionem“. (Fragm. isag. §. 19. p. 69.) Adeveratu este. Cà déca se

infrange neaternarea besericei, scade si auctoritatea ei; si déca scade auctoritatea besericei, se periclitédia religiositatea si cu aceea si religiunea, asia câtu scaparea amendurorur numai de la seriós'a coordinatiune a disciplinei se presupune. É, dar póte-se óre numaice a-se sotóti acolo disciplina, unde lipsésce auctoritatea? A voi disciplina fora de auctoritate, atát'a este, cá „a zidí casa pre nesipu“. Mat. 7, 26.

Déca in seclulu XVI. la inceputulu scaderei disciplinei acusi se escara rele nereparavere, precumu marturisesce acést'a insu-si Melancton: ce se póte sperá inca atunci, candu aceea, cu incetarea neaternarei besericei si scadiend'a vigóre a auctoritatiei nimicindu-se, ar disparé cu totulu? — — Eara din marturisirile toturorur invetiatorur protestantici se adeveresce, precumca soçietatea confesionala cu cea civila in asia strinsa legatura stà, câtu periclitandu-se seu nemicindu-se aceea, nesmintitu ar trebui se se periclitate si se piéra si acést'a. Caus'a acestei reciprocitati se insusiesce acelei coneciuni strinse, carea se afla intre soçietatea besericésca si cea civila, precumu propriaminte totu acést'a marturisesce unulu din cei mai renumiti protestanti, Boll, carele tractandu despre acést'a díce: „Der Zustand der Religiosität darf dem Staate nicht gleichgültig sein, weil die Erreichung seines eigenen Zweckes mit dem Steigen und Fallen der Religiosität im engsten Zusammenhange steht“. (In privintia stàrei religiositatiei nu póte se fia statulu cu nepasare, pentrucà ajungerea scopului seu propriu stà in cea mai strinsa legatura cu inaltarea si caderea religiositatei.) Dreptu este. O constitutiune a Franciei se surupa dupa cealalta, si numai beseric'a aceea scapà tiér'a de periculu finalu, suptu ale carei aripe materne se facuse mare si gloriósá; deci templele aceleiasi beserici denou le deschise Napoleonu celu mare, depunendu urmatóri'a marturisiré: „In fiacare soçietate, fia aceea cumu va fí, omulu numai atunci e virtúosu si dreptu, déca scie, de unde a venitu si unde va se miérge? Mintea singura nu póte dá despre acestea deslucire fora de religiune. Intru intunerecu retacimu si religiunea cat. este unica aceea, carea deslusiesce siguru si nefalibilminte scopulu celu din urma a omului. Nici o soçietate nu póte sustá fora de moralu, eara moralu, carele se póta suferí prob'a, fora de religiune nu este; deci dara numai religiunea singura póte asecurá statulu despre neclatirea fundamentului seu si neschimbatóri'a sa consistintia“. (Fóia Rel. 1841 nru.

5.) Si acést'a este adeveru apodicticu si din aceea privintia, câ legile civile in sine luate-su fôrte mutavere si asia-dicundu precarie, ceea ce recunósce unu scrietoriu protestantu anonimu, candu dîce: „Des Staates Gesetze haben relative Kraft und Gültigkeit; sie gehen je nach Umständen vom Staate aus, und können von demselben nach Bedürfniss aufgehoben und geändert werden. Die Kirche ist durch ein absolut göttliches Gesetz gebunden, das nicht in ihrer Gewalt steht.“ (Legile statului au potere si valóre relativa; ele purcedu de la statu dupa impregiuràri, si decàtra acelasi se si potu sterge seau stramutá dupa cerintie. Beseric'a inse e legata prin o lege absoluta domnedieésca, carea nu stà in poterea ei. Ueber Ehe und Ehesch. p. 59.)

Preste tóte acestea déca vomu luá sub scrutare mai scriósa parerile cele mai de frunte ale anticitatei despre libertate, se vedesce, cumca in statuirea principiilor libertatei precumu in privintia civila asia si in cea besericésca totu de aceeași parere au fostu, si libertatea cea civila asia o represintáu, cásî in carea cá in oresicare oglinda se resfrangó si ivescè natur'a libertatici besericei si supremati'a ei. Pen-trucà omulu nicecandu nu póte uitá, cà elu cá omu e mai multu, decátu cá cetatianu; — cumca elu mainainte a fostu omu, decumu se se fia facutu cetatianu, si drepturile lui cele personali cá omu, in starea sa cea cetatianésca nicidecátu nu le-a resemnatu, nici cà le-a potutu resemná; — cumca starea lui cá a unui cetatianu este numai efemera, este numai nemernica, locuinti'a-i pamenténa este trecatória; dincontra cá omu are de a contá pre o patria cerésca, pre o viétia vecínica; — cumca viétia lui cea cetatianésca este numai miediulu vietiei lui cei omenesci, a carei scopu este dincolo de mormentu; deci, cà precumu boltitur'a ceriului deasupr'a pamentului, asia potestatea besericésca, carea-lu atinge pre elu cá pre omu, stà mai pre susu decátu potestatea cetatianésca, carea-lu atinge totu pre elu cá pre unu cetatianu. Numai atunci va poté delaturá potestatea cea cetatianésca principiile acestea fora vatemarea drepturilor firei omenesci, déca va convinge pre cetatianii sei si va poté stabilí de principiu fundamentalu legelatorialu: cà mai multu este vestmentulu decátu trupulu, eara trupulu mai multu decátu sufletulu, si cà-i mai multu fericirea temporaria decátu fericirea cea eterna; cu unu cuventu „Si Dieu est le premier des êtres, la religion est la première de choses“ (Déca Domnedieu e antáiu intre fientie, atunci religiunea e antáia intre lucruri. Fraysynous).

Cei vechi, cá se impromute védia legiloru si cá prin acelea se radice antáietatea religiunei, au insusítu acelor'a urdire dieésca, si din acestu punctu de vedere s'au nescocitu dialogiú dieiloru cu aducatoriú legiloru. Páriele din Indi'a orientale n'aru fí suferitu nicicandu si nicidecátu starea aceea injositória de demnitatea omenésca, in carea lapedate de cealalte caste se socotescu intogm'a cu animalele, de n'aru crede injosit'a loru stare a fire protivita vointiei Bramei, dieului loru. Insul'a Cret'a n'a fostu mai stralucita nici in flóre mai mare nicecandu, decátu prin legelatoriulu ei Minosu. Seau fire-ar fostu in stare Moise a conduce pre acelu poporu indereticu si cerbicosu israelitenu, déca nu l'ar fí condusu dupa legile cele date de Domnedieu? —

Despre alta parte este de a-se recunósce, cumca staruinti'a spre inaintarea religiunei si a moralitatei in statu este oblegatiunea besericei statului; si asia fiendu, statulu este detoriu pre aceea cá pre o visteri'a scumpa a-o padí, in totu modrulu potintiosu a-o ajutorá si liber-

tatea ei a-o scuti, fora cá se aiba dreptu câtu de puçinu de a-se vêrí in trebile besericei ori intranee ori estranee, cásî carea este indepindinte de statu. Ast'a o marturisesce si Krammer, candu dîce: „Nisi praesto sit in civitate institutum veritatis, seu ecclesia divinitus ad religionem et moralitatem inviolate conservandam ordinata provisaque inerantiae praerogativa, — cujusmodi ecclesiam conservari, in cura sua independentem, ipsa quoque sana praecipit ratio, — nisi, inquam, talis in medio praesto sit ecclesia: confitendum est, publicam universae divinae rei procuracionem ad summas potestates tanto magis devolvi, quo constiterit, formari in civitatis medio instituta libertatis, indubitatum publicae religionis perniciem.“ (Frag. 6. Hist. dogm. pag. 302.)

(va urmá.)

Protopapadichi'a lui P. Maioru

(urmare.)

§. 16.

I. privilegiu: protopopii au potere de a cercetá besericele.

Precumu despre chorepiscopi din ss. canóne s'a veditu la §. 9, cumca au avutu in tienuturile sale potere comuna si nedeterminata de a guberná besericele si a face indreptare: asia vedemu, cà si protopopii nostri cei din Ardélu au aceeași potere in eparchiele seau protopopiatele sale, si cumca, macarea si ei aterna de la arhieruulu seu, fora nóua porunca si fora de scirea arhieruului se folosescu de gubernédia besericele si indrépta clerulu. Dintru acést'a comuna potere urmédia, cà protopopii au dreptu si potere de a cercetá canonicesco besericele cele din eparchiele sale; cu care ocaziune este datina si detoria, cá fiacare protopopu, la oricare beserica din protopopiatulu seu ajunge, se cercé:

1. Cumu si cu ce onóre se tiene sant'a cuminecatura de la preoti, carea este pentru bolnavi, si óre nu s'a muceditu etc.? Cà din seculii cei dintru 'nceputu datina comuna a fostu in beserica, cá so se tiena cuminecatura pentru bolnavi. Cunoseutu este acést'a din istori'a, carea o enarédia Dîonisie episcopulu Alesandriei in epistol'a cea càtra Fabianu episcopulu Romei, la Euseb. in cart. 6. a istor. beser. c. 44., cumu órecarele Serapionu dupa penitinti'a, carea a fostu facut'o penrucà pre tempulu persecutiunei sacrificase idoliloru, fiendu bolnavu de mórte a transmisu pre unu pruncu la preotu, cá se vina se-i dee sant'a cuminecatura; si fiendu preotulu bolnavu, acel'asi a datu pruncului o particea din s. cuminecatura si i-a demandatu, cá intingundu-o in apa so o dee in gur'a bolnavului Serapionu, carele dupa-ce a inghitú acea particea santa cu man'a pruncului lui datá, indata si-a datu sufletulu. Cunoseutu este din cele ce serise ne-a lasatu s. Ioanu gura-de-auru archiepiscopulu Constantinopolei in epistol'a cea càtra pap'a Inocentiu a Romei cei vechi, unde se tanguesce, cumu facundu-se turburare in Constantinopolu au intratu ostasii la loculu acel'a alu besericei, unde se tieneau santele, si sangele Doínnului Christosu, precumu se intomplá, intr' o turburare cá acést'a s'a versatu pre vestmentele ostasiloru. Cunoseutu este din cele ce spune Optatu Milevitanu in cart. 2. despre episcopii Donatisteni, cumu acei'a cu selbatica portare fiendu asupr'a ortodocsiloru cuprinsi, sant'a cuminecatura, carea a aflat'o in besericele loru, o-au aruncatu la cani, nu fora osend'a lui Domnedieu; càci canii in locu de a mancá cele sante, turbandu, pre stapanii sei cá pre nescé furi vinovati de cele sante au datu a-i musicá, a-i rumpe si a-i sförticó. Si s. Cirilu alu Alesandriei inca defaima pre acci'a, cari dîceau, cà nu se cade a se tiené s. cuminecatura pre a dóu'a di; in epistol'a cea càtra Celesirie. — Deci acést'a datina de a tiené s. cuminecatura sub form'a panei adapate din potiru, pentru cei bolnavi, este pana asta-di si la

noi. Cei mai multi adevratu tienu din tempulu pasailoru, uscandu-o la focu fôrte cu luare-aminte, precumu arêta invetiatur'a tipicului cea pentru acêst'a; ear unii mai adeseori preste anu o schimba, adica totu a opt'a dî seau a cincispradiecea dî, decandu a datu ordinatiune Mari'a Teresi'a imperatês'a, cá se nu se usce s. cuminecatura, socotindu a fire necuviintia pentru acêst'a s. taina. Si unii si altii sunt detori fôrte in grigia se fia, sub grea dare de sêma si inaintea lui Domnedicu si inaintea maimariloru besericeii, cá nu cum'va s. cuminecatura se se mucediêca. Si decum'va s'ar templá se mucediêca: candu va celebrá preotulu liturgi'a, aceea se o protivêca si, altu agnetiu santîndu se tienu pentru bolnavi; ear decum'va intr' atât'a s'ar fi stricatu, câtu nicidecumu se nu o póta protiví: se o ingrôpe in unu locu separatu in altariu, marturisindu-si peccatulu spiritualului si pocaindu-se.

2. Macarca antimisele in seculii cei de demultu n'au fostu, ci mai incôce in locu de prestôle santite sunt aflate, totusi in tôte besericele datin'a cea de acumu are antimisu. Deci intru cercetarea cea canonica cauta protopopulu, ôre nu sunt fermitare pre dînsulu, seau nu este plinu de pulbere, seau alta necuviintia? Asemenea cêrca discosulu si potirulu, precumu si alte, ce se tienu de acestea si de s. prestolu. Si de afla ce-va necuviintie, dogenesce, cêrta, si inca si piedepsese pre preotu pentru unele cá acestca.

3. Cêrca, ôre nu tiene preotulu seau orîcine altulu in beserica ce-va lucru, care fiacarle in jîtnitia ear nu in beserica se cade se tienu? si acestea face se se scôta afara, cá cuventulu scripturei este: „Cas'a mea este casa de rogatiune,“ si „Zelulu casei tale me manca pre mine.“ — Accesi se cade se se dîca si despre locurile celea de prelanga beserica, de predvariu, ma si de çimterimu, dupa socotêl'a sa. Inse intru acestea in unele tempuri se cuvine protopopului se aiba inaintea ochiloru intielesulu si spiretulu canonului 88 de la Trul'a, ce dîce: „Nimeni se nu bage in beserica nici unu feliu de dobitocu; fora decum'va vreunu caletoriu, fôrte mare nevoia silindu-lu si avendu lipsa de casa seau de locuintia, s'a abatutu la beserica: cá dobitoculu de nu se va bagá inlontru, aórea va pierí; ear omulu pentru pierderea dobitocului si pentru nepotintia de a caletorí, carea vine din pierderea dobitocului, se va pune in periculu de mórte. Cã ne invetiãmu, cumca sambat'a este pentru omu facuta. Pentru aceea trebuie se socotimu, cumu mainainte de tôte trebuie se punemu mantuirea si viêti'a omului. Ear de se va affá cine-va fora de lipsa bagandu animalulu in beserica: de va fi clericu, se-si piêrda darulu; ear de va fi mirônu, se se aforisêca.“

4. Cêrca, ôre are beserie'a cãrtile cele ce sunt de lipsa, mai vertosu spre celebrarea santei liturgie? si de nu sunt, silesce pre poporeni, decum'va nu are beserie'a venituri de ajunsu, se castige acelea cãrti; cá rea dátina este aceea in unele locuri, cá cãrtile cele ce sunt de lipsa spre domnedicesculu sierbitiu se le cumpare si aiba preotulu: un'a, pentrucã nici unu ostasiu nu sierbesce cu léf'a sa, mai puçinu cu armele sale, ear pe preotu lu-dîcu ss. scripture si canónele a fi ostasiu; deunde se cade, cá beserie'a se dee cãrti preotului, cari sunt armele estuifeliu de ostasiu; alt'a: cá déca sunt cãrtile acelea castigate de preotu si sunt ale lui, la mórtea lui le-ieau eredi si remastiele lui, si carele vine preotu in loculu lui nou, nu póte indata se castige acele cãrti, si eata indata scadere mare! cá se trecu cu tacerea alte cause grele, ce se intempla cu atare ocaziune.

5. Cêrca, ôre beserie'a si çimterimulu etc. nu au lipsa de innoire seau de diregere? si de este asia, silesce prin curatorii besericeii, cá poporeni se vindece acelea. Care demandare protopopêca de nu se va împliní: de este vin'a in curatorii, póte protopopulu piedepsí pre curatorii; ear de este vin'a in ceialalti poporeni, pre acei'a prin curatorii i-globesce, poftindu de va fi de lipsa si de la deregatoriile politice ajutoriu asupr'a celoru inderetnici. Despre acêst'a asia demanda instructiunea cea din a. 1610, protopopiloru din pamentulu Fagarasiului data, la numerulu 19:

„Care satu n'ar portá grigia buna pentru zidirea besericeii si pentru çimterimu: se-i fia glóba antâiu 3 fl., a dáu'a óra 6, a trei'a óra 9, a patr'a óra 12, déca adevratu nu voru direge.“

(va urmá.)

Unu cerculariu vicarialu.

Preastimatiloru in Christosu frati!

Desí preabine sciú, cá lipsele casnice pentru puçinulu venitu ve-sunt legeonu, si multi cu greu sunteti acelea in stare a-le acoperí: inse si aceea e adeveru constatatu, cá lipsele spirituali tientitórie la cultura — fora care preotulu nu póte fi — inca sunt manine, cari a-le delaturá e deobligatu fiascecare parochu, de la care se cere scientia si lege, cá se o póta cuminecá cu fiii sei spirituali si se se póta si pre sine desceptá in agendele sale, in luminarea poporului grigiei sale concrediutu, a carui sufletu e strinsu legatu de spiritulu preotului, in guvernarea aceluasi spre totu ce e moralu, santu si ducatoriulu la totu lucrulu salutaru si societatiei omenesci si fericirei cei eterne. Preotulu trebuie se fia lumina, cá se luminedie; preotulu trebuie se fia sarea pamenteniloru; elu e angerulu Parintelui cerescu; elu e gînte santa si alesulu Domnului; elu e cetate deasupr'a muntelui standu, in care incontr'a atacuriloru inimice ale contrariului nevatemate trebuie se conserve die pre oile cele cuventatórie; elu e aperiatoriulu si scutulu moralitatei, semenatoriulu virtutiloru, si doctorulu morbosiloru spirituali, si dascalulu fiiloru sei, si pastoriulu celu mai scumpu, pentrucã fientiele cele mai scumpe pamentene i-sunt concrediate, si elu e estirpatoriulu totororor arboriloru si erburiloru rele si seditoriulu celoru bune in vini'a Domnului sabaotu. — Aceste sublime misiuni, cá se se póta duce in complinire, pretindu o scientia amesurata, o silintia neobosita si o tactica si maniera fina si corespundiátoria, cari se potu castigá numai din cãrti de scientia si stradalnica citire a lucruriloru de plas'a preotiêca tienutórie. Asemeni lucrári se afla in cãrtile santiloru parinti, a caroror sorginte este s. scriptura; in cartile doctoriloru santei besericeii, cari tôte a si-le castigá unu preotu seracu romanu — cumu suntemu noi — nu e in stare, fiendu lipsitu de venitu materialu starei sale corespundiatoriulu. Inse pentrucã nu-lu póte celu multu castigá, se se lápede ôre si de celu puçinu? Ar fi o indolentia damnabila si daunatiósa acêst'a, ba unui preotu neiertata. Trebuie se ne-desceptãmu cari câtu putemu; càci altcumu suntemu numai neimiti pastori ai turmai lui Christosu, numai laptele si lan'a oiloru o-folosimu, eara de pasciunea loru nu ne-ingrigimu; altcumu suntemu numai conducatori orbi, numai vestitorii intunerecului, si in fine, graindu totu cu scriptur'a, numai cani muti langa staululu oiloru cuventatórie, pre cari cu noi impreuna le-conducemu la eterna damnatiune.

Preastimatiloru confrati! Credu cá unii ve-veți mirá de acêst'a scripta cámu grosolana; inse credu cá voru fi si de acei'a, cari voru dice, cá e la loculu si tempulu seu, preabine cunoscundu pre multi confrati, cari intru castigarea armelorु sașe spirituali, cu cari au de a se luptá incontr'a inimicului si cari trebuie se-le folosêca intru luminarea sa si a poporului siê concrediutu, se pórtu cu o nepasare demna de aforisitu si de tanguitu; cari mai multu si-pretiuescu dobitócele sale, decãtu pre fiii sei spirituali; mai multu trupulu, decãtu sufletulu, càci tru-

pulu si-lu nutrescu, eara sufletulu lu-parasescu in condemnabil'a sa letargia si lu-lasa se piéra de fóme. — —
 — Dorere, sí eara-si dorere! Asia nici preste diece mii de ani, dar nici preste o suta de mii nu vomu poté ajunge numai acolo, unde au fostu strabunii nostri Romanii inainte de acést'a cu dóue miie; nice asia lucrandu vomu avé pentru-ce se ne mirámu, déca propasíndu alte natiuni, noi fiendu totu cód'a, ele ne-voru totu trage si impinge, tunde, ba si belí dupa placulu loru.

Sentiulu de a ne perfectiuná e seditu in noi: nu trebue acést'a se-lu nedusímu, fora se-i dámu sborulu, ce i-se cade, si se-i proptimu nesuintiele. Se castigamu nutrementu si spiritului cá celui eternu, nu numai trupului, care e mancare viermiloru si putóre. Santuariulu civilisatiunei nu-i unu dreptu eschisivu numai a unei natiuni, ci e comunu toturoru natiuniloru; prin urmare si nóue ne-este iertatu a intrá in elu, cá oricarui altuí'a. Calea la acelu Faru e scienti'a, care din cărti cu silintia se aduna, spre care conducu si unele brosiure de scientia si organe ale publicitatei scripturistice; unulu este multu folositoriulu pentru noi organu „Sionulu romanescu“, fóia besericésca edata in Vien'a, a carei programu este: a dá publicitatei nu numai sciri besericesci, ci si articlii dogmatici si morali, schelete de conciiuni, decrete si sínóde besericesci; prin urmare in acestu organu se represintédia nu numai din istori'a moderna besericésca intemplamente, ci si din cea trecuta, din dreptulu besericescu, din teologi'a dogmatica si pastoralá, — cu unu cuventu tractate de acele, cari sunt strinsu legate de agendele pastoriloru spirituali, ba sunt factori principali ai oficiului preotiescu.

La prenumeratiune pre acést'a fóia besericésca misunt indreptate preatinsele cuvente fratiesci, cá acei confrati, cari sunteti in stare a prenumerá, se prenumerati. Pretiulu pre unu anu este 4 fl. v. a., pre diumeté de anu 2 fl. v. a. — o suma fórta puçina prelanga complecsulu acestei fóie. Eara cari confrati nicedecátu nu sunt in stare de a prenumerá din alu seu, se prenumere din banii besericeci, si atunci la capetulu anului fói'a adunata se va legá si va remané pentru archivulu parochialu. De aici urmédia, cá toti confratii banii de prenumeratiune, ori dintr'alu seu ori din alu besericeci, fora amenare indata se-i tramita la acestu oficiu vicariálu. — In Siemleu, 25 Decemb. 1865.

(Resultatulu acestui cerculariu este, cá toti onoratii frati parochi din tractulu Crasnei si alu Valcoului au prenumeratu laudat'a fóia besericésca, afara de patru, cari, fiendu din cei vechi si ajunsi la aduncimea betranetiiloru, abia sciu cetí cu litere latine.)*

Demetriu Coroianu,
 vicariulu Selagiului.

Protocolulu conferintiei invetiatoresci

(tinue, in urm'a provocarii oficiului archidiaconale gr. c. alu tractului Sabiului din 12. Septembrie a. c. (1865) nru. 199, in 28 Octobré a. c., sub conducerea docintelui supremu Moise Panga de la scól'a superióra gr. c. din Orlatu.)

(finea.)

III. Cumu trebue se se pórte invetiatoriulu façia cu maimarii sei, si cumu si cu comun'a respectiva, pentrucá se-si castige respectu si stima?

*) Redactiunea si-tiene de detorintia a-si rosti prin acestea in publicu multiamit'a sincera pentru o partinire atátu de cu caldura si generósa!

Conformu deslusírei celoru dóue teme, aflá presiedintele necesariu a pasí si la a trei'a tema asemenea cu anotatiunile sale, precumu urmédia:

Pre maimarii sei, — intre cari se socotescu preotulu cá directorele localu alu scólei, inspectorulu aceiasi si antistii comunali, — trebue se-i intempine cu tóta omení'a si onórea cuvenita loru, fora de a-se injosí la unu servilismu lingusítoriu. Demandarile loru se-le asculte si inplínésca fora renitintia; decum'va i-se face vreo nedreptate, i stá calea deschisa pana la laudatulu scaunu archidiaconale. — Docintele, care este indiestratu cu scientiele recerute, padiesce órele de invetiamentu cu punctualitate; se feresce de partinire si resbunare; tractédia pe scolari amesuratu poteriloru loru spirituali; de piedepse trupesci se feresce cátu iérta giurstarile disciplinei; beseric'a o cercetédia in domineci si serbatori stricte, cu esceptiunea unui betesiugu; intelnindu-se cu parinti de ai scolariloru, nu-i incungiura, ci conversédia un'a si alt'a cu dinsii, dandu-le si vreunu svatu bunu, si, intemplandu-se cum'va a fi partite in comun'a respectiva, se feresce de a tiené parte cu un'a seu alt'a, ci-si pórtá grigia de scól'a si de economi'a sa; mai incolo déca preste acestea escelédia prin o portare nepatata in tóta privinti'a: póte fi siguru, cá-lu va respectá si onorá comun'a respectiva in tóta estinderea. — Cas'a, gradin'a si locurile lui de la campu se sierbésca de esemplu intru portarea economiei; soçi'a sa se duca o viétia esemplare; curatienia, oronduéla buna, pace cu toti poporenii, si crescerea copiiloru lui se fia demne de imitatu; cá dincontra va fi de risulu si batjocur'a comunei, si debunaséma cá de respectare nu póte fi vorba defeliu. — Se mai atinge aici, cá docintiloru si soçiloru loru nu este iertatu a cárcimari; inse a vinde bucate, póme, slanina, brandia, lapte, lumine, si alte asemenea nu-i vátema pusetiunea cá educatoriulu.

Recunoscundu docintii si onoratii preoti deslegarea temei acestei'a cá scopului corespundietória, trecú presiedintele la pertractarea temei a patr'a, carea suna asia:

IV. Ce insusíri si cvalificatiuni trebue se caracterisedie pe invetiatoriulu, cá se póta corespunde pe deplinu chiamarii de invetiatoriulu si totodata crescatoriulu?

Provocati fiendu eara-si docintii a-si dá parerile loru, se scólá docintele din Gurariu, Ioanu Voicu, esprimandu-se, cá docintele unei scóle popularie se fia: a) Pedagogu absolutu, cá se póta propune obieptele amesuratu scopului scolare, de a formá din prunci nu numai ómeni cu scientia, ci si cu portare buna. b) Se se ferésca de tóta fierbintiél'a maniei in scóla. c) In tóta amblarea lui se arete unu esemplu bunu.

Propunerea acést'a se cunósce de buna. Dupa propunerea acést'a continua presiedintele cu anotatiunile deslusírei temei amintite, precumu urmédia: a) Docintele se fia unu omu cu mintea sanatósa, cá se se póta ferí de lucruri amegitórie, dandu activitatiei sale o direptiune corespundietória tempului presinte si giurstariloru. Pentru perfectiunare se recomanda docintiloru cetirea diuarielor romane si a altoru opuri folositórie. Se scie, cá léf'a docintiloru celoru mai multi este fórte mica; totusi cei zelosi se straduescu pentru nutrementulu spiritualu, punendu-se astfeliu in stare a latí lumina in comun'a respectiva, delaturandu deodata dupa potintia orbí'a si intunereculu, care domnesce preste poporulu nostru remasu inderetu. — b) Obieptele de invetiamentu, cari trebue propuse invetiaceiloru, se le precépa bine. Ce progresu potemu acceptá de la unu docinte cu o scri-

sóre rea si falsa, care in cetire inca schiopatédia, o epistola falsa si reu scrisa nu o póte descurcá? La unii cá acesti'a petrecu pruncii nevinovati mai multi ani in scóla, si totusi cá nu sunt in stare de a cetí bine si de a calculá in modulu celu mai simplu; astfeliu au pierdut tempulu celu scumpu, preste aceea dandu-se inca si lenei in restempu de 4—5 ani. — c) Docintele se fia temetoriu de Domnedieu, si se fia demnu de imitatu in vorbirile sale si in tóta portarea sa. — d) De la feliulu si modulu propunerii obiepteloru de invetiamentu depinde si progresulu scolariloru; deci invetiaceii nu trebue ingreunati cu invetiatiulu de rostu a unoru lucruri, cari nu li-s'au esplicatu si lamuritu pe deplinu. — e) Se pretinde de la docinte o diligintia laudabila asia de bine in scóla cá si a casa; vediendu p. e. scolarii pe docintele loru afara de órele de scóla ocupatu cu cetitulu unei gazete seau unei cãrti, seau cuprinsu cu unu lucru in gradina, curte etc., debunaséma cá se voru indemná si ei la activitate si diligintia din teneretiele crude. Curatieni'a cuvenita se domnésca pe dinsulu si in scóla; se ne inchipuimu unu docinte intrandu in scóla cu perulu nepieptenatu si cu pene din perina pe capu si pe tiundra, grumadii si manile nespelate si cu unghie lungi: óre se nu se cotésca scolarii si se-si bata jocu de elu? — f) Ordinele — sufletulu vietii nóstre — se escedie intru tóte afacerile sale, pentru imitarea necesaria. — g) Elu se fia omulu pacii si alu amórei deaprópelui seu in intielesulu celu mai strinsu. Despre insusírea acést'a s'a amintitu la sustienerea disciplinei scolare. — h) Órele de scóla se-le padiésca cu punctualitate; acést'a inca s'a amintitu. Propunerea se fia placuta scolariloru; deci graiulu seau limb'a lui se fia limpede, intielesuala si placuta, amicabila si incuragiátoria, mai alesu cu cei ce incepu a cercetá scól'a, facundu-li-o astfeliu placuta. Diu'a d'antáiu otaresce aplecare seau ur'a si gréti'a de cercetarea scólei; convorbirea cea plina de amoru a docintelui cu scolariulu sfitiosu se-lu convinga, cá scól'a este acelu locu, unde invétia si vedu copiii numai lucruri bune si placute, inse nu-i acél'a locu, precumu póte cá a audítu si i-s'a spusu chiaru de la parintii lui neculti, adica cá-i loculu de piedepse pentru copiii, cari gresiescu un'a si alt'a, fiendca unii cá acesti'a intra plini de frica in scóla.

Finindu si cu a patr'a tema, provocá presiedintele eara-si pe docinti, care ce mai afla de adausu, mai alesu pentru primirea copiiloru in diu'a d'antáiu in scóla? Se scóla docintele Ioanu Andrei din Bui'a si se exprima: — Pentrucá se aiba copiii adusi antáiadata la scóla voia si aplecare, trebue se incépa docintele o convorbire cu totulu atragátoria, adica: cumu-lu chiama? câti frati si sorori mai are acasa, spunendu si numele acelor'a? ce lucra maicasa si tata-so? ce a mancatu mainainte de ce a plecatu la scóla? Pe unii, cari sunt mai fricosi, se-i duca de mana in cas'a sa, aretandu-le un'a si alt'a, ce dóra nu au mai vediu; se-le dee vreunumeru, nucaseau altu ce-va; insuflandu-le astfeliu curagiu si convingundu-se deodata, cá docintele este unu omu fórte bunu, dara nu precumu i-s'a spusu si au audítu chiaru din gur'a parintiloru neghiobi. — Propunerea acést'a se primí cá demna de imitatu de toti membrii conferintiei.

Acumu provocá presiedintele pre docinti, se-si dee órecarele parerea sa despre deprinderea copiiloru in scóla de la diu'a d'antáiu mai incolo; pentru care respunsu eara-si se scolá Ioanu Andrei din Bui'a, dandu-si parerea propria, precumu urmédia: — La inceputori se nu se dee abecedariulu in mana cu intrarea loru antáia-

data in scóla, ci se-i deprindemu mainainte cu numirea si cunóscerea partiloru corpului omenescu, a vestmenteloru, cari le pórtá, a lucruriloru din scóla, de acasa, din gradina, depe campu si mai incolo; deprindendu-i astfeliu in numirea si exprimarea cea drépta, inaintandu deodata gandirea, vederea, si deosebirea obiepteloru; p. e. câti ochi ai Petre? spre ce sierbescu? câte urechi, mani, petióre? nasulu de ce sierbesce? in gura ce pãrti se afla? limb'a, dintii; cine a facutu boboulu teu, din ce este facutu? din lana; dara cojoculu si pieptariulu din ce sunt facute? si asia se trece treptatu la lucrurile din scóla, adica: usi'a, tabl'a, ferestrele, sob'a, mesele, si din ce sunt facute? apoi carulu, plugulu cu partile loru, pomii si legumile prin gradine. — Acést'a propunere se primesce de conferintia asemenea de buna si demna de imitatu de toti docintii din conferintia.

Dupa acést'a pune presiedintele intrebarea, cumu se-se faca inceputulu cu cunóscerea litereloru? fiendca mai toti docintii dau incepetoriloru abecedariulu in mana in dílele d'antáiu. Acést'a tema o-a deslegatu docintele Ioanu Andrei, precumu urmédia: — Este de lipsa a face copiiloru inceputori cunoscute osebitele trasuri si linie drepte si strimbe pe tabla cu creta, ba si in nesipu afara, precumu: lini'a drépta, orizontala, verticala, si curmedisia, in drépt'a si stang'a; apoi osebitele trasuri, din cari se escadia literele. Fiendu copiii deprinsi bine in aceste, incede cu liter'a cea mai usióra si mai simpla, adica cu *i*, dícundu cátra copii, cari stau inaintea tablei: „Uitati-ve bine!“ si face cu cret'a o trasura verticala din susu in josu, intrebandu apoi pe unulu si altulu, ce s'a facutu pe tabla? dupa aceea face deasupr'a trasurei un punctu, si intréba: „Ioane, Ana, ce am facutu?“ „Unu punctu.“ „Se sciti copii, cá trasur'a acést'a cu punctulu deasupr'a este o litera si o-chiama *i*.“ De la *i*, trece la *u*, apoi *o*; aceste trei litere sunt de ajunsu pentru o lectie si remanu nesterse pe tabla. Astfeliu continua si cu celealalte sunante, trecundu apoi la consunante. — Conformu propunerii lui si-a datu parerea si docintele Eremia Rociu din Bradu, carele a absolvatu cursulu preparandiãle in Sabiiu la rom. catolici; ambi docinti afirma, cá ei invétia pe copii scrisulu si cititulu deodata. — Propunerea loru se primesce de conferintia, si presiedintele provóca si indémna pe cei deaprópe de acesti doi docinti, a-i cercetá dupa iertarea giurstariloru, cá se védia in pracsã propunerea amintita. —

Mai pune presiedintele intrebarea, cá afla-se scóla pomologica pe la scólele respective, si cari sunt in stare de a propune ramulu acestu ponderosu in pracsã? Docintele Ioanu Andrei se scóla si raspunde, cá elu a facutu proba cu producerea de pomisiori: sapandu unu derabu de locu, a strinsu dreve de mere si inprasciandu-le pe stratu, adica tomn'a, le-a acoperitu eara-si cu pamentu, si primavér'a au resaritu plante frumóse. — Presiedintele adause, cá mancandu póme se stringemu simburi, provocandu si pe scolari spre acést'a, apoi se-i semenãmu tómn'a in pamentu lucratu bine, inse nu grasu; ajungundu pomisiorii la grosimea peneloru de scrisu, i si potemu altuí prin numit'a copulatiune, care earasi numai in pracsã se póte invetiá, nu din cetitulu cãrtiloru.

Dupa provocarea reverendisimului domnu protopopu Ioanu V. Rusu aréta docintele din Orlatu Eremia Banciu folosulu pomologíei in generalu, amintindu prescurtu, cá pomii sunt spre frumseti'a gradineloru; florile cele desfatátorie sierbescu albineloru cu nutrementu; din mere si pere se face otietu multu, uscandu si multe; din

prune se face beutur'a spiritósa cunoscuta, o mare evantitate se usca si se fierbe, din vendiarea pómeloru ne castigàmu alte lucruri necesarie. — Dupa dinsulu se esprima si presedintele, cà aducundu pomologi'a unu folosu importante, este fórte de lipsa, cá fiascecare scóla elementaria se fia din partea comunei prevediuta cu o gradina pomologica, unde se-se deprinda scolarii prin docintele respectivu in crescerea diferiteloru specie de pomi in pracsã; pentru ramulu acestu ponderosu se póte sperá numai atunci unu progresu imbucuratoriu, déca va sierbí cara-si docintele comunei si preotulu de exemplu, cá la Sasi. — Propunerea deslusita se prime-sce de conferintia cu unanimitate. —

Convinsu fiendu presedintele, cà conferinti'a acést'a in consideratiunea poteriloru fizice ale dinsului precumu si dupa dovedit'a simplicitate a docintiloru, dintre cari pana acumu afara de doi insi nu i-a cunoscutu nici in persóna, corespunde totusi acceptarii sperate intru cât'va, se vede constrinsu a dechiará conferinti'a acésta cu o siedintia inchisa, provocandu deodata pe docinti spre zelu si diligintia intru implinirea oficiulu lor; cele audite si pertractate in conferinti'a de adi se si-le infiga in minte si anima spre imitare si perfectiunare, multiamindu mai pre urma multu stimatului si reverendisimulu domnu protopopu I. V. Rusu de fačia pentru increderea pusa in dinsulu, si promite cu caldura, cà totdeun'a stà gat'a a sierbí in afacerile scolare dupa ale sale poteri. — Reverendisimulu d. protopopu tienù apoi o cuventare meduósa mai pe largu, desfasiurandu cu coloru viue ponderositatea si necesitatea conferintieloru invetietoresci pentru progresulu scolaru, indemnandu si provocandu cu zelulu indatinatu pe preoti si docinti, de a nesuí fiascecare dupa poterile proprie pentru inaintarea culturei poporulu romanu, care cuventare fù primita de conferinti'a intréga cu cele mai calduróse semtiemente. —

Sabiu, in 28. Octobre 1865.

Ioanu Voicu,
invetiatoriu.

Panga,
presiedinte.

Eremia Banciu,
docinte, notariu confer.

Corespundintie.

Vien'a, 27 Febr. 1866.

Domnule redactoru! De candu me aflu in capital'a imperatice austriace, (si e cámu de multisoru acumu, càci pare-mi-se togm'a deodata ne feceram cetatiani de Vien'a) am petrecutu porurea cu atentiune incordata luptele si necasurile, ce le-aveti cu Rutenii pentru egala indreptafirea Romaniloru la beseric'a parochiala gr. c. a santei Barbare. Eu tienu, cà pana candu imperatulu Romaniloru va resiedé in Vien'a, macaru si numai din acést'a privintia, — cá se tacu despre mangaiarea sufletésca a Romaniloru locuitori seau trecatori prin Vien'a, si despre altele, — jace in interesulu poporulu romanu preste totu si a ierarhiei gr. c. in specialu, de a fí in metropolea imperiulu represintati nu numai políticesce prin câtu mai multi, ci si besericesce. Lucru firescu dara, déca curiositatea mea n'a fostu puçintica de a ispití si a scí, oumu si in ce stà caus'a atinsa? cine arc, cine n'are dreptu din amendóue partile? Resultatulu cercetãrilor mele e convingerea castigata, precumca nu póte fí sub sóre causa mai drépta si mai justa, decãtu staruirea Romaniloru gr. c., cá unulu din cei doi preoti functiunari de la s. Barbar'a se fia deaporurea de origine Romanu. Iérta-me dreptu aceea, domnule redactoru, semi spunu, dreptu tributu cuvenitu adeverului, desí cá nechiamatu, temeiturile acelei convingeri a mele; se resfiru puçintelu velulu de preste trecutulu acelei beserici, si inca dupa documente, ce-mi

trecura prin mani seau le-am inca la mana, publice seau nepublice, tóte inse autentice. Póte lucrulu mieu se fia pentru multi nu fora órecare interesu. —

Istori'a besericei s. Barbare se incepe deodata cu infientiarea Barbareulu, care seminariu se intemeiã de gloriós'a imperatésa M. Teresi'a cu scopu, precumu se respica statutele acelu institutu la sect. I. cap. I. §. 2., de a latí s. unire *mai alesu* in provinciele corónei unguresci, spre ce luminarea clerulu gr. c. avea cu deosebire se sierbéscã. Pentru strict'a observare a ritulu grecu si a disciplinei domestice in seminariu unulu dintre episcopii gr. c. din monarchia erá *inspectorulu* aceluia, la care se tramiteau informatiunile semestrali despre portarea alumniloru si starea institutulu, si care erá detoriu, cá afara de casuri de lipsa celu puçinu totu la doi ani odata se inspectiunedie seminariulu. (l. c. sect. I. c. V. §. 12.) Superiorii nemidlociti stetea din unu *prefectu* (rectoru), a carui deregutoria durá trei ani, numai din desclinite privintie potendu-se aceea mai prelungí prin grati'a maicstatei imperatesci, si care nu se potea denumí cara totu dintr'o díecesa; mai incolo din unu *efemeriu* (spiritualu), si din doi *prefecti de studie*, din cari celu mai teneru erá alesu dintre clericii patruaniti, cara celu mai betranu ori efemeriuulu supliniã viceprefectur'a (viceceptoratulu), pentru care nu erá persona desclinita. Toti acést'a se propuneau spre denumire monarchulu prin cancelari'a de curte ungara, carei nemidlocitu erá supusu institutu in tóte, si candidatii se luáu „jam ex una jam ex altera dioecesi.“ (l. c. sect. I. cap. V. VII. VIII. IX. X.)

Cu acést'a ocaziune capel'a santei Barbare se predece in folosirea noulu seminariu gr. c., prefigundu-i-se o menire dupla: de a sierbí adica cá beserica pentru seminaristi si totodata pentru gr. catolicii locuitori seau trecatori prin Vien'a. Paragrafulu 2 din cap. X. sect. I. a statuteloru laudato vedesce lamuritu intentiunea preainalta in acestu respectu; dreptec nu va stricã a-lu citã aici mai intregu si din cuventu in cuventu, precumu urmédia: „ . . . Verum siquidem praeterea ea clementissima mens sit, ut adnexa seminario huic ecclesia non modo in usum seminarum pro peragendis divinis officiis deserviat, sed una etiam, ut quaecunque advenientes personae Graeco-catholicae, ac praecipue milites Valachi, Rutheni ac unã Poloni, et Croatae vagarum legionum, quae tam in urbe quam in vicinia stationes suas habent ejusdemque ritus sunt, commodum atque occasionem habeant sacramenta ac praecipue poenitentiae percipiendi, quae sacramenta iisdem administrare supra designatae personae (praefectus, ephemerius, et senior studiorum praefectus) una tenebuntur: eapropter in electione et facienda propositione earundem designatarum personarum ea ratio semper habenda atque norma servanda erit, ut *numquam duae insimul personae unius ex praerecensitis nationibus ac lingvis sint*, sed ex diversis“. — Si intr' adeveru, conformu detiermuririloru statutali produse pana aci, aflãmu, cumca in scurtulu restempu, câtu a sustatu Barbareulu, inspectorulu lui primu si ultimu a fostu episcopulu din Crisiu (Kreutz in Croati'a) Bas. Bosichkovich, cá celu mai betranu intre episcopii gr. cat.; — antãulu prefectu a fostu Iosaf. Bastassich din díeces'a Crisiulu, alu doilea Iac. Aaron din d. Oradei-mari, alu treilea Atan. Gvozdavonich din d. Crisiulu; — sub Bastassich prefectu de studie mai betranu a fostu Samuele Clainu, car sub Gvozdavonich Stefanu Szolcsvay, ambii din díeces'a Fagarasiulu. Scurtu: din tóte aceste se vede, cà Rutenii unguriani si galitiani cu Croatii din §-ulu de susu au fostu porurea considerati de o singura natiune fačia cu Romanii, ceca ce fora indoela s'a templatu din caus'a celoru dóue limbe liturgice, slavona si romanésca; deunde porurea numai doi cantori, unulu romanescu in chorulu deadrépt'a, si altulu rutenescu, gasimu in beseric'a santei Barbare.

Barbareulu avù o viétia asia dicundu efemera, elu in a. 1783 si incetã; dara beseric'a gr. c. a s. Barbare nu incetã nici decãtu impreuna cu dinsulu, fora inca se inaltiã la rangulu unei beserice parochiali pentru gr. catolicii din Vien'a si din giurulu

ei, asemnandu-i-se dotatiunea din fondulu rel. alu Austriei de diosu. Ast'a se fece vedi bine nu deptu numerulu sufleteloru gr. catolice din capital'a imperatiei, cari in 1856 dupa atâti'a ani inca nu suira preste 516 Romani cu Ruteni laolalta, precandu normativele din 1883 potescu celu puçinu 1000 de suflete spre formarea unei parochie in cetate; ci unde nu ajunse numerulu sufleteloru, prisosi grati'a imperatésca. Beserie'a capetâ upu parochu si unu cooperatoru, in privinti'a caroru egal'a indreptatire a Romaniloru cu Slavii, indegetata in §. 2. c. X. sect. I. a statuteloru Barbarcului, astfeliu se efeptui, cã — precumu se respica o nota a cancelariei de curte boeme-austriace din 7. Ian. 1813 nru. 11/1, indreptata cãtra cancelari'a de curte ung. — dupa intogmirea primitiva parochulu trebuie se fia galitianu, car cooperaturu unu preotu cunoscatu de limb'a romana („in der ursprünglichen Einrichtung der Pfarre bei st. Barbara war, dass der Pfarrer ein galizischer, der Cooperator ein der walachischen Sprache kundiger Priester sein müsse.“) Nu sufere indoela, cumca sub aceste esresiuni e de a-se intielege unu parochu rutenu si unu cooperaturu romanu; pentrucã acestui'a i-se pune conditiune numai cunoscenti'a limbei romane, eara nu si a cei rutene; apoi episcopulu rom. oradeanu, — care la parochi'a s. Barbare, prin inaintarea parochulu Olsavszky la canonicatu devenita vacanta, se grabise a candidã de parochu pre Petru Maioru seau pre Michaelu Munteanu, car de cooperaturu pre Nic. Borbo'a, — dispune not'a laudata a i-se face cunoscuta intogmirca primitiva susu atinsa, provocandu-se totodata, cã pentru statiunea de cooperatura se candidedie vreunu preotu, ce ar fi posiediendu deplinu cunoscenti'a limbei romane (einen Priester, der diesen Platz wünscht und der walachischen Sprache vollkommen mächtig ist.) Dar tôte acestea nu s'au observatu niciodata strinsu; cãci au fostu casuri, unde nici parochu nici cooperaturu n'au fostu din Galiti'a; si eara-si, cumu aréta plansorea Romaniloru din 1843, auneori si cooperaturu inca numai sfermã limb'a romanésca, tramisu fiendu acest'a in tempurile din urma dearõndulu din dioces'a Muncaciului, carea pana in 1853 avuse si districte romanesci ingremiate.

Iurisdictionea asupr'a beseriei din vorba antãiu a deprins'o episcopulu Crisiului; mai tardiu sternindu-se si din alte partii pretinsiuni in acestu respectu, sub lungulu decursu alu pertractariloru desu laudat'a beseriea stete sub consistoriulu metropolitanu din locu, pana candu in 1820 se dede sub leupolitanulu, cã celu ce pre atunci erã uniculu metropolitu gr. c. in imperiu. Totusi archiepiscopulu vienesu a eserceatu influentia asupr'a ei si dupa aceea, cumu se vedesce din pertractarile aniloru 1843 si 1844 asupr'a plansorei amintite. Si intr' adevoru, deca fratii Ruteni dreptu nedreptu tienu asia de mortisiiu la posesiunca eschisiva a beseriei, intrebu, ore n'ar fi mai cu svatu pentru noi se ne aiba sub iurisdictione-si si adi archiepiscopulu de aici, la ce altcumu l'ar indreptati si dotarea dâsei beseriei din fondulu rel. austriacu? — — —

Mai insemnu inca numai relatiunea parochulu Petru Paslawsky din 28 Noemb. 1843, facuta cu ocaziu nea amintitei plansori a Romaniloru, dupa carea s. liturgia si predic'a in beserie'a s. Barbare s'a celebratu neintreruptu in amendoue limbele, rom. si rut. Cu tôte acestea inse metropolitulu leberganu, interpelatu de regimu despre modrulu, cumu aru fi de a se multiamí Romanii? in reportulu seu din 9 Ian. 1844 si-luã refugiulu la acea apucatura, cã in beserie'a grecésca nu se potu tiené in aceeasi dî dóue liturgie pre unu altariu; deunde mai parintesculu consistoriu metrop. din Vien'a proieptã redicarea unui alu doilea altariu in beserie'a s. Barbare, ce inse numai proieptu remase.

In asta stare aflã beserie'a s. Barbare anulu 1852, in care se infientiã seminariulu gr. c. centralu de acumu, superiorii carui din respecte economice se impreunara cu personalulu beseriei, facundu-se parochulu rectoru si cooperaturu spiritualu, si mai adaugandu-se unu vicerectoriu seminarialu fora ce-va oficiu la beseriea. De aci inainte, sciendu cooperaturu depre atunci, mai tardiu acutu parochu, binisioru romanesc si mai fiendu si repausatulu

episcopu I. Leményi in Vien'a, mis'a romanésca intr'o domineca seau serbatóre se tienca la 9 óre, cea ruténa la 10, si in urmator'i'a domineca vice versa; ear in privinti'a celor'alalte oficie ddiicesci o septemana erã romanésca, ceealalta rut.; — pana candu in 1863 d. parochu presinte (care, nu fia imputatu, unic'a fundatiune pia la beseriea-si intr'unu capitalu de 1000 fl. o-are de la repausatulu rom. Lad. Thordai) cu aceea si-inaugurã oficiulu, cã reimprospetã argumentulu despre unu altariu si o liturgia, pretindiendu si aceea, cã elu cã parochu trebuie se pontifice in fiacare domineca si serbatóre, — apoi tiene-te, Romane, cu dreptulu teu egalu! Parochianii romani firesce cã numaidecãtu recursera in-contru, cerendu pana la deciderea causei finala macaru unu cooperaturu provisoriu in persón'a prefectulu de studie romanu; ci marit'a locutienintia a Austriei de diosu informata, precumu din gur'a unui fostu ministru o sciu, prin contrarii nostri sinistru, ledede negativa din acelu temeiu curiosu, cã Romanii ar avé la numit'a beseriea pusetiune si indreptatire perfectu egala cu Rutenii (nachdem die romanischen Pfarrgenossen bei der st. Barbara-Kirche mit den ruthenischen *vollkommen paritätisch* gestellt sind sel.) — Sora buna ast'a cu relatiunea lui Paslawsky!

Acumu audu, cã antisti'a beseriei s. Barbare te-a acusat, domnule redactoru, si a propusu maritului scaunu metropolitanu amovarea-ti, din cauza, cãci nu te-ai fi tienendu in privinti'a functiuniloru besericesci de instructiunile capetate, mestecundu-te in lucrurile si dispunerile, cari se tienu de parochulu beseriei. Si prin ce, rogu-te? Dóra prin aceea, cã bun'a antisti'a puse liturgi'a rom. in modu arbitariu pentru totdeun'a pre seau inainte de 9 óre? seau cã campanele le-trage numai la liturgi'a rutena? seau cã ne-ar face bucurosu portatorii de sílepulu inca si a Ruteniloru, vrendu si in septemana rom. d. parochu a implini însu-si tôte functiunile mai de frunte, bunaóra cã la apodipnulu cratiunului, si nu-lu lasi? seau cã . . . . Inse io me departu pre nesemntite prea tare de propusulu meu. —

Am demonstratu dara, domnule redactoru, si credu cã mai invederatu decãtu lumin'a sórelui, cãtu de cuviintiósã e cererea poporeniloru rom. de la s. Barbar'a, cã unulu din preotii ei se fia de nascere Romanu. Me si lapta speranti'a, cã marit'a metropolia a Albei-Iulie nu va lipsi a face unu pasiu auctoritativu, (si, de ar fi de lipsa, chiaru si pana la persón'a Maiestatiei imperatesci, prin care-va din episcopii rom gr. c. petreccatori la diéta pestana,) pentrucã deciderea causei acesteia se nu se totu amene pana la lun'a cailoru, si pentrucã numitiloru parochiani rom. se nu li-se arunce cãte o frasa fora medua si símbure, cumu vediumu cã e si asia-numit'a „paritate perfecta.“ Cãci deca Rutenii au si parochu si cooperaturu; car Romaniloru li-se concede numai, cã prefectulu, seau fia macaru si vicerectorulu seminarialu rom., se le póta tiené in domineci si serbatori o. s. liturgia la tempulu, care se voru indurã fratii Ruteni a i-lu determinã, si deca acestiiasi se voru mai indurã nici a nu-lu conturbã incependu inca de dinainte de cuminecare: dieu io nu me precepu, cumu se se mai póta si acést'a porecl'i egala indreptire! Au nu sunt in casulu acest'a Romanii mai vertosu numai tolerati la beserie'a s. Barbare? tacundu despre aceea, cã intre calamitatile finantiali presinti ale statulu legandu-se seminariulu nostru adeseori cã frundi'a pre apa, Romanii intr'o di frumósã se potu lesne tredí fora prefectu seau v. rectoru seminarialu, si asia fora preotu rom. functiunatoriu la s. Barbar'a, decum'va superiorulu sem. romanu nu va fi si la beseriea formalmente instituitu si pusu cu órecare titlu canonicu. Adica, cã se dicemu in fine un'a si buna: Romanii se staruésca pentru dreptulu ce li-se cuvine din preainalt'a gratia imperatésca, ear nu din grati'a Ruteniloru.*)

G.

*) Ti-suntemu tare deobligati pentru datele din acestu articlu. Red.

Ghierl'a, 5 Februaru 1866.

In 28 Ian. a. c. se templà in catedral'a gr. c. din Ghierl'a instalarea serbatorésca a ilustr. sale dr. Ioanu Vanci'a in scaunulu seu episcopescu.

Demanéti'a la 8 óre preotímea, ce acurse din diferite pàrti ale diëcesei, cu ven. capitulu in ornate besericesci asceptá dinaintea besericeii catedr. pre iubitulu archiereu, carele preste puçinu si sosì, insoçitu de rdsimulu d. canon. oradanu Vas. Nyisztor. Aici laudatulu d. canonicu óresícumu predede capitlului si preotiloru acestei eparchie margaritariulu celu mai pretiosu alu capitlului gr. c. din Oradea-mare, pre episcopulu celu mai bunu catolicu si de unu caractru esemplariu.

Cu insufletire plina de bucuria primiramu acést'a móscu scumpa, si intrandu in beserica, in midilloculu acelei cá episcopu preagratiosu denumitu poffì, se i-se dee chaille catedralei, ceea ce prin prepositulu capitulariu rdsimulu d. Maced. Popu impliniduse, dupa rogatiune scurta se suì pre tronulu episcopescu si demandà se se cetésca documentele respectíve. Rdsimulu d. can. M. Siorbanu de Csernyeszke citì mai antàiu preagratiósele documente de denumire prin Maiestatea sa reg. apost. si de intarire prin santitatea sa pap'a de la Rom'a Piu IX., dupa cari urmà documentulu sunatoriu despre aceea, cumca ilustr. sa episcopulu oradanu Iosifu Papp Szilágyi in urm'a invoirei metropolitane santì si unse de episcopu pre ilustr. sa Ioanu Vanci'a.

Pre firulu acestor'a rdsimulu d. Macedonu Popu, de la mórtea fostului episcopu vicariu capitulariu generalu, depinse in limb'a romana sórtea diëcesei, si multiamindu toturorù a celor'a, cari binevoira a-lu sprigionì in greu'a sa pusetiune, si depuse totodata oficiulu interimalu in manile ilustr. sale episcopului diëcesanu; dupa acést'a noulu archiereu tienù o cuventare apostolica càtra preotii si credintiosii gubernarei sale incredintiatii, din care invetiaràmu, precumca neinsielatóri'a credintia cat. e acea reliovia santa, pentru care suntemu gat'a a ne-dá si viéti'a, càci acést'a e, carea preste labirintulu vietiei conduce pre omu fora retacire. Cu unu cuventu, vorbirea acést'a a fostu asia de meduósa asia de plina de idee, càtu ea ne instrui in spiritu cat. despre detorintiele nóstre càtra Ddieu si imperatulu, càtra santulu scaunù de la Rom'a, càtra noi insi-ne si càtra deaprópele nostru. Cuventarea se rostì romanesc, cá se precépa si credintiosii; dara càtra represintantulu ordului calugherescu alu marelui Vasiliu grai ilustr. sa episcopulu cu o latinitate fórtu frumósa, continuandu-si apoi vorbirea eara romanesc càtra clerulu teneru si càtra credintiosi.

Finindu-se cuventarea archipastorésca se celebrà sant'a liturgia, asistandu numai ven. capitulu, si, pre temeulu conceisiunei capetate de la santitatea sa pap'a, se vesti credintiosiloru iubileu plenariu si se impartì binecuventare generala. Eara dupa tóte aceste dandu-se multiamita lui Ddieu cu docsología, ilustr. sa episcopulu se reintórse in resiedintia-si, unde avù grigia desclinita de cei lipsiti si primì omagiulu intregei preotíme diëcesane si curtenirile altor'a, intempinandu bunavointi'a toturor'a cu iubire si afabilitate rara si cu sentiementele unui adeveratu episcopu cat.

Serbatórea o mari si ospetiulu si més'a splendida data cámu pentru 110 persóne. La mésa archiereulu nostru rádicà pochàrulu pentru santitatea sa Piu IX. in limb'a latina, pentru Maiestatea sa reg. ap. in limb'a romana, pentru óstea imperatésca in limb'a germana, ear pentru óspeti in limb'a magiara. Tacticulu capitanu supremu alu districtului Naseudului, mari'a sa Bohatielu, salutà pre ilustr. sa episcopulu, si intr' alta di cu intregu corulu oficialiloru din districtu dede visita ilustritatei sale episcopului si capitulariloru.

Cu conclucrarea protopopiloru, parochiloru veniti din eparchia si a capitlului se tienù sub presiedinti'a ilustr. sale parintelui episcopu inca si sinodu micu, si mai multi capetara oficiu la scaunulu episcopescu; scurtu, la noi intr' asia de minunatu spi-

ritu cat. curgu lucrurile, càtu déca uude-va, apoi la noi existe *beseric'a un'a, santa, catolica si apostolica.* — (Tradusa din „Religio.“)

Cohalmu, finea lui Dec. 1865.

Domnule redactoru! Concede-mi cu asta ocaziune a publicá o cauza, desf neplacuta, càci confesiunala, escata in parochi'a Cohalmului.

Beseric'a din Cohalmu, facuta in a. 1794, la inceputu a fossu neunita, ear in anulu 1822 prin majoritate a trecutù la s. unire. Procesulu, care a duratu mai multi ani, in urma s'a finitu cu tóta dreptatea in favorea unitiloru; pentrucà pre atunci erá lege: cá dupa multíme se tréca besericele de la o confesiune la alt'a. Dupace se finì acestu procesu a fostu linisce in poporu pana in a. 1863, candu intemplantu-se mórtea predecesoriului meu, Ioanu Popoviciu, denou a începutu a se face inparechiari, deórace nescari omeni nelinisciti au începutu a trage parochi'a diumatate la neunire, prin felurite uneltiri si prin midilóce necuviintióse si neiertate. In urma vener. consistoriu din Blasiu tramise o comisiune din doi preoti uniti, dd. I. Popu si Nic. Raicu; dar ce se vedi: venira cei intorsi la neunire si protestara, cà ei nu voru luá parte la pertractarile comisiunei, nefiendu nimenea din partea neunita cá membru in comisiune. Deci comisarii au avutu puçinu de a relatiuná la vener. consistoriu metrop. din Blasiu.

Dupa mai multe frecari veni a dóu'a comisiune mestecata, compusa din trei membrii: preanon. d. I. V. Rusu protopopulu Sabiiului, m. on. d. administratoru protop. gr. orient. din Drausu Ioanu Iosifu, si fiscalulu Vilh. Melas cá presiedinte comisiunei. Inaintea acestei comisiuni au pretinsu gr. orientalii, cá prin majoritate se-se decida lucrulu. Acumu s'au numeratu sufletele si cu 26 s'au aflatu mai multi uniti. Comisiunea a facutu relatiunea la locurile competinte; inse ce resultatu a avuta aceea, pana acum'a nu scimu nemica, nice positivu, nice negativu. — Cumu stàmu dara? Fórtu reu; procesulu jace unde-va, si noi totu ne mai imbetàmù in frecari confesionale! Suntemu inse acum'a convinsi si in speme buna, cà venindu in vicariatulu Fagarasiului preanonratulu d. Ioanu Antoneli, unu barbatu alu doririloru nóstre si plinu de activitate, va cerne mai bine caus'a acést'a, si o va luá la revisiune mai strinsa.

Ioanu Popescu, parochu gr. c.

Iesvinu, in 23 Ianuariu 1866.

Multu onorate domnulu redactoru! Nu potu face a nu salutá cu sinceritate maréti'a fapta a onoratei redactiuni, carea pentru luminarea poporului romanu deschise in pretiut'a sa fóia „Sionulu rom.“ rubric'a „Amvonulu“; si inca o mai viua recunoscintia a-i aduce, càci chiaru concione gat'a ne dadù pe cratiunu, carea si subscrisulu a cuventatu-o poporeniloru concerninti cu mare si consolabilu efectu.

Amvonulu are chiamare a latf cuventulu lui Domnedieu intre popóre, a aprinde lumina in intunerecu. Beseric'a crestina fora amvonu, ar ff corpu fora sufletu. Amvonulu a fostu o parte fruntasia a misiunei fiului lui Domnedieu pe pamentu; a fostu o partee fruntasia a testamentului seu pentru apostoli si succesorii loru. „Miergeti in tóta lumea vestiti evangeli'a la tóta zidirea.“ Mat. 28, 19. e si o parte esintiala a fiacarui preotu in cerculu sferei sale, intru atât'a, càtu déca dupa demandarea lui Domnedieu la Isai'a 58, 1. „striga cu putere si nu te conteni; cá o trombitia inaltia viersulu teu, si spune poporului meu peccatele lui, si casei lui Iacobi foradelegile loru,“ peste tóta viéti'a sa fora intrerumpere ar predicá, inca nu s'ar poté laudá a ff facutu peste detorintia sa. Dincontra negligundu amvonulu, póte se-si impute ste-si totu preotulu in tóta viéti'a si mai alesu in ór'a mortii cu Davidu dicundu: „Càci n'am facutu, omu prihanitu sum eu.“

Pentru poporu amvonulu e o lumina mare; inse si pentru preotu o perfectiunare si mai mare. Apoi nici o functiune preo-

tiésca nu dà preotului unu asia caracteru apostolicu, nu-i consolidé dia védia pastorală peste turm'a sa si domnirea sa peste spiritele poporeniloru sei, cásí amvonulu. Numai unu concionatoriu póte semtí acea mangaiare nespusa, candu-si vede poporenii sei inmoiati cá pamentulu setosu dupa o plóia manósa in urmarea unei concionii, carea le-au patrunsu anim'a si sufletulu.

Rubric'a amvonului din „Sionu“ ne póte dá si indemnulu si materi'a cea mai eficace spre implinirea misiunii nostre sublime. Numai cátu aici dóue lucruri se ceru: a) Cá fiacare preotu seau beserica se prenumere „Sionulu“; b) cá „Sionulu“ oelu puçinu totu in alu doilea numéru se publice cáto o concionu pentru cea mai deaprópe serbatóre seau dominoca, lucrata dupa regulele retoriceii sacre. Astfeliu peste puçini ani ne-am tredí cu o carte intréga de predici, si si o fóia besericésca de mare interesu. — Prin acést'a procedura a amvonului amu mai dobendí si practic'a desvoltare intru compunerea concioniloru sistematice, cari sunt mai corespundiatóric, decâtu cele neregulate ‚ex abrupto.‘ O concionu sistematica are dóue folóse: a) concionatorele póte tractá obiectulu perfectu cu tóte incidintiele si consecintiele sale, argumentandu si deducundu, fora a sarí de la unu obiectu la altulu; b) poporulu numai asia póte precepe deplinu materi'a, despre care se vorbesce, precumu si deducerrile crestinesci si morale pentru viétii'a practica a si-le insusí.

Sunt unii de aceea parere, cumca poporulu romanu nu e inca capace de concionii sistematice. Eu nu adoptediú acést'a parere; ba pracs'a m'a convinsu despre contrariulu. Óre asia nefericitu se fia Romanulu, cátu a lui minte se nu fia creata dupa tipulu lui Domnedieu, cá d. e. a Germanului, Magiarului, Slovacului scl.? Ba Romanulu are minte agera, setóse dupa invetiatura; numai e nefericitu inca a nu cunóscce deplinu sorgintele, din care-si póte stemperá acést'a sete, cáci puçini s'au silitu a i-lu aretá. — Acuratu se vede capacitatea Romanului spre preceperca concioniloru; singuru am avutu poporeni, cari-mí sciea spune si partile cuventarei si cuprinsulu loru dupa ascultare. Numai desu predicatu trebue, pescurtu si la anima si minte, cealealte de sine vinu. „Cáci a placutu lui Domnedieu prin simplicitatea predicatiunii se mantuésca pre credintiosi“ dice s. Paulu I. Cor. 1, 21; si „la credintia ajungemu prin audiu, cara la audiu prin predicarea cuventului lui Domnedieu.“ Rom. 10, 17. —

G. T.

Nasendu, in Fauru 1866.

Clarissime domnule redactoru! Speru cumca nu va fí fora interesu atátu pentru cl. domni'a ta cátu si pentru on. publicu a pretiuitului nostru „Sionu“ in midiloculu atátoru frementature politice a audí cátu de adescori despre scóle, despre starea invetimentului, despre progresulu junimeii nóstre in scientie, fora de care fiacare natiune e mórtá, e lipsita de unu venitoriu splendidu si fericitu. Pentru aceea cu placere vinu a-ve referí in puçine despre resultatulu esameneloru de iérna tienute aici decurundu atátu in noulu nostru gimnasiu cátu si in scol'a normale. —

In 22 Ianuariu se incepura esamenele la gimnasiu, cari, dupacumu s'au indatinatu si aiurea, ba e si prescrisu, se tienura privatim, cá si in anulu trecut, sub presidiulu domnului directoru in tóte trele clasile, din fiacare studiu cu profesorele respectivu. Aceste tienura patru dile. Resultatulu fú imbucuratoriú; cáci profesorii-si dau tóta silinti'a in studiu si in propuneri, cá scolarii inca din aceste clase inferióre a gimnasiului se capete unu fundamentu cátu se póte mai bunu in studiu, cá asia cu atátu mai inflorentiu resultatulu se póta produce in clasele superiori, fiendu convinsi despre aceea, cá orice lucru, care nu are basa solida, preauriu se resipesce si se destruédia de fatalitatile si furtunele tempului. — In 1. Fauru se cetira clasificatiunile, fiendu de façia ilustritatea sa d. capitanu supremu precumu si alti domni cásí oricandu si cu asta ocaziune. Ilust. sa indemnà pre scolarii la scientie si perfectiunare. — Numerulu scolariiloru in tóte trele clasele trece

preste 100, cari in genere sunt prunci sanetosi, binedesvoltati si cu talente frumóse, promitu multu in venitoriu pentru scump'a nóstra natiune, carea are lipsa de multi si mai multi.

Planulu de invetimentu e intru tóte cá la alte gimnasie publice conformu planului de organizatiune. Profesori sunt 4 prelanga reverendis. d. vicariu Greg. Moisilu, care cá direttore propune religiunea in tóte trele clasele si istori'a naturale in clas'a I.; prof. Leonu Paveli'a propune limb'a latina in clas'a II. si III., scientiele naturali in clas'a III. si limb'a germana in clas'a I.; prof. Octaviu Baritiu propune limb'a magiara si matematica in tóte trele clasele; prof. Macsimu Popu propune istori'a si geografii'a in tóte trele clasele, limb'a germana in clas'a II. si III. si istori'a naturale in clas'a II.; prof. Ioanu Papiu propune limb'a gréca in clas'a III., limb'a romana in tóte trele clasele si limb'a latina in clas'a I.

Cu cartile scolastece stámu reu, si acést'a vedu cá e o misería generale pre noi Romanii; cáci dieu de are órece profesoriu greutate, atunci dreptu se marturisimu cá profesorii romani o semtiéseu acést'a predeplinu. Cáta óstenéla si rumpere de pieptu costa pre unu profesoriu a-si compune si scrie studiulu traducundu-lu din auctori straini, precandu profesorelui germanu scl. i-stau spre dispuetiune o multíme de autori scol. buni, din cari in acelu tempu se póte pentru sine cultivá si perfectiuná, cetindu numai! Dar ce se dícemu de bietii scolarii, cari-si strica fragedulu pieptu scriendu atáte studiu?! fiacare care a esperiatu acést'a, e convinsu si scie preabine. Apoi la noi e inceputulu, póte oricine cugetá; manualele scol. s'au compusu si se compunu de profesori, firesce dupa acesti mai noi autori, cari se propunu si la alte gimnasie. O Dómne! candu vomu avé si noi bateru destule cárti scolastice, precumu si din alte ramuri de scientia?! Ar fí fórté bine, candu asociatiunea nóstra transilvana ar escrie concursu si pentru atari opuri scolastice bune, si le-ar tipari; cáci credu cá manuscripte bune s'ar aflá. — Alte recivise pentru gimnasiu s'au procuratu si se voru mai procurá din tempu in tempu, multiamita protectoriloru acestui'a, cari vedu cumca pórtá grigia de acést'a; s'a pusu fundamentulu la bibliotec'a scolastece, in care se afla pana acumu la vreo 290 opuri, la a carei'a intemeiare si inmultire fórté multu au contribuitu, prelanga alti benefacatori, domnulu capitanu c. r. Silvestru Thomi prin daruirea de vreo 150 opuri bune si legate elegantu si a altoru recivise scol., a carui nume va remané memoritoriu si nestersu din analele scóleloru nóstre. S'a mai procuratu si in acestu anu mai multe cárti din fondulu nostru scolastece cá ajutóric pentru profesori; apoi s'au cumparatu din Vien'a o colectiune de minerale si mai multe instrumente fisicali. — „Omne initium durum,“ dar sperediú, cá gimnasiulu nostru va inflóri si va aduce frupte bune. „Concordia parvae res crescunt,“ si credu cá acést'a si zelulu va durá atátu intre prof. gimnasiali cátu si intre protectorii acestei palestre a Museloru, si asia vomu poté devení la scopulu doritu.

Ce se tiene de progresulu scólei nostre normale si a scólei fetitieloru, acest'e si acumu cá si mainainte ne-au datu sperari bune, indestulindu pre oríscine atáti'a prunci descepti cu respunsurile loru. Aci se incepura esamenele publice in 8 Fauru si tienura 3 dile, cu fiacare clasa pre rondu; si anume in scol'a fetitieloru in 8 demanétii'a, fetitiile produsera mai multe lucruri de mana, cosuturi etc. destulu de frumóse si bune, din aceste si din respunsurile loru se vediú unu progresu destulitoriu façia cu aceea impregiurare, cá frecventarea scólei acesteii'a e cámu neregulata, venindu unele tardíu, ear pre altele ducundu-le parintii dupa liber'a voia oricandu si ori la ce ocaziune pre acasa. Ar fí de doritu, cá acést'a scóla se se organisadie si se se formedie bateru dóue clase, in cari studiele prescrise se se predee decátra invetitorii anumiti, car invetitoritiei se i-se coneréda mai multu propunerea si invetiarca cátu se póte mai perfecta a lucruriloru de mana de totu soiulu: curairca si faocrea vestmenteloru, tréba culinaria, gradinaritul si alte lucruri folositorie, cá asia se fia cu

tempu económo bune si întiepte, căci numai asia vomu poté inaintá, déca si seculu nostru frumosu va fi cultivatu bine in sfer'a ce o ocupa. — Totu in 8 dupa amédia se tienù esamenu in clas'a I. normale; in 9 in clas'a II. si III., ear in 10 in clas'a IV.; la tóte aceste nu am a face nice o reflexiune, invetiarii precumu s'a vediutu din rezultatulu imbucuratori si-au implinitu cumu se cade chiamarea loru; in tóte clasele se dechiamara de prunci poesie, naratiuni si istoriére cu deplina desteritate, la care cu placere amu ascultatu; intre obiepte s'a cantatu imnulu popularu si alte poesie romanesce, din cari cu nespusa placere m'am convinsu cumea fórte multi din pruncuti nostri precumu si gimnasistii au unu tonu admirabilu si incantatoriu, dorere inse si eara-si dorere că nu avemu maiestru de music'a vocale, pro care cá si pre noi se-lu incante aceste tonuri delicate si se se silésca a aduce aceste donuri a naturei la perfectiune; căci dieu si acést'a ar fi destula respłata, — déca nu sunt altele de ajunsu, — faciã cu chiamarea si energiã unui atare maiestru, a-se vedé in unu choru bine exercitatu, si a-se folosi de atâtea tonuri sonóre si placute, spre a-se incantá si acci auditori, cari in beserie'a santa inaltia rogatiuni Dieului si acaroru anime unu astfelu de choru armoniosu mai usioru le-ar rapí catra ceriu. Inse despre ast'a nu voiu a mierge mai de parte, căci acel'a are urechi de audítu se audia si se întielega. Nu lipsésca numai energiã, — si Domnedieu ne va binecuvéntã fructulu osteneleloru nóstre.

P . . . . .

Sciri din provinci'a nóstra beser.

I. Ordinatiuni. Prin cerculariulu metrop. din 3 Fauru a. c. nru 150 se incunoscintiédia clerulu: a) despre ordinatiunea guberniala din 30 Noem. a tr. nru. 31.237, dupa care adevierintiele oficióse despre eliberarea de la obligatiunca de militare, castigata in cl. I. de etate, numai atunci se potu priví de scutu pentru incheierea legala de casetorie, déca acést'a clasa n'a fostu chiamata spre asentatiune; deórace, amesuratu §. 27 a legeri despre intregirea armatei, titlulu de eliberare suna numai pentru aceea intregire, pentru care s'a castigatu. — b) Se indémna clerulu se prenumere la „Istoriór'a besericesca politica-natiunala a Romaniloru“ de Nic. Tincu Veli'a, pretiulu 2 fl. 20 cr.; la „Analysis biblica“ seau esplicarea scripturei in limb'a latina, de p. iesuitu Klinkowström, ce va esí in brosiure de 10 — 12 cóle, pretiulu 15 fl.; la diurnalele romane, cari si predreptu aru poté asceptá o imbraçiosiare mai caldurósa din partea on. publicu; in urma se procure pentru scólele elementari „Istori'a Ardélului“ de I. M. Moldovanu, „Abecedariulu“ cu 10 cr., „Aritmetic'a“ si „Istori'a biblica“, esíte in tipografia seminariale. — c) Se demanda, cá, pentru controla, pana in finea lui Aprile se se conscria si tramita din fiacare parochia prin protopopulu respectivu unu aretariu despre portiunea canonica cu conscientiositate conscria, alaturandu-se langa acel'a si unu estrasu catastralu autenticatu de respectivulu oficiu catastralu; totu asemeni aretarie se se faciã si despre pamenturile besericesci, cantorali, ale scólei, si ale docintelui. — d) Se provóca a aduná ajutórie pentru edificarea caselor parochiale gr. c. din Sabiiu. — e) Se face cunoscutu noulu decretu gubern. din 29 Noemb. a tr. nru. 8383, care dechiarã de scutiti de la lucrulu drumuriloru in comunele mai mari câte pre 2 sierbitori besericesci si 1 clopotariu, ear in cele mai mici câte 1 sierbu besericescu si 1 clopotariu pentru fiacare confesiune. — f) Se inscintiédia cei ce s'au impartasítu estempu din ajutulu de 18000 fl., cá se-si traméta cvietantiele. — g) Se se tra-

méta din fiacare parochia câte 30 cr. v. a. pentru tipariulu cercularieloru de preste anu. — h) Se mai esplica, pre bas'a ordinatiunei gub. din 30 Dec. a. tr. nru 28190 legea inrolarei, cumea adica junii din cl. I. si II. de etate, liberandu-se cumv'a pre temeiuulu atestateloru si pasindu la casetoria, déca s'ar templá se se chiami acele clase denou la sórte aflandu-se ei inca in ele, eliberarea preedinte n'ar mai avé valóre si nici casatori'a nu i-ar poté scuti de a fi inrolati; căci, dupa §. 13 punct. 4 din legea de intregirea armatei, junele din singura caus'a casetoriei numai atunci este eliberatu, déca a esítu din clas'a II. de etate.

II. Sciri personali. Maiestatea sa prin peainalt'a decisiune din 9 Febr. a. c. binevoí a aprobá preagratiuosu inaintarea graduala a urmatoriloru preanonarati dd. canonicici de la capitulu metrop. alu Albei-Iulie: Const. Pappalvy de can. custode, I. Negrutiu de can. cancelariu, si I. Chirila de can. scolasticu. — La multi ani!

Prin insoçirea idecloru ne vine in minte, că, amesuratu intentiunei fundatoriului de f. m. episcopulu I. Bobu, dreptulu de a implini loculu vacantu in capitulu blasianu lu-au escel. sa archipastoriulu cu dóue voturi si rdsimii dd. capitularisti. Dreptce noi, fora a voi se preocupamu întiept'a-le detiermurire in acestu respectu, credemu totusi a intempiná dorinti'a multor'a andresnindu a-ne respicã sperarea; că, desí archidiece's'a posiede asta-di, multiamita ceriului! numerosi barbati activi si demni in tóta privinti'a, maritiu alegatori totusi si-voru concentrá astadata voturile intr'unu barbatu din apropiare, carele preste dóue diecenie de candu asuda in sfer'a cea mai folositoria republicei, in sfer'a educatiunei tenerimej, si ale carui invetiaturi salutarie a-le fi inbeutu se tiene fericita o parte insemnata a generatiunei cei tenere.

Amvonulu.

Despre penitintia.

(predica pe dominee'a a trei'a in parésimi.)

„Ce va folosi omnului, de ar dobendi lumea tóta, si-si va pierde sufletulu seu?“

Marcu 8, 36.

Aceste sante cuvante ale dulcelui Mantuitoriu I. Christosu, asia de curatu díse, nu se póte se nu trediesca in fiacare omu crestinu binesemtoriu o grigia viua despre sufletulu seu. Pecatulu, cá celu mai mare reu pre lume, e inimiculu celu mai mare a sufletului nostru. Lacomia si slabitiunile nóstre usioru primescu in anima pre acestu óspe reu, si ne tredímu numai, că pecatulu, cá furulu de nópte, ne-a jafuitu visteri'a cea mai scumpa a sufletului nostru, inocinti'a. — Suntemu in postulu mare, amatiloru ascultatori! tempulu celu mai alesu pentru de a ne grigi de arme incontr'a pecatului. Earã arm'a cea mai puternica e pocainti'a. — Tote striga cãtra noi, se ne pocaimu; natur'a cu patimile trupesci, sufletulu cu conscienti'a sa, legea cu man'a lui Domnedieu. Si ce alt'a striga Ioanu bot. in rapediunea Iordanului? „Pocaiti-ve, díce, cá eata securea e la radecin'a pomului; totu pomulu, care nu face frupte, se va taiá“. Mat. 3, 10. Ce striga si insu-si Mantuitoriuulu in tóta Iudea? „De nu ve-veti pocai, toti asemenea veti peri“. Luc'a 13, 3. — Si totusi multi crestini lenevescu in dílele nóstre pocainti'a, desí se tavalescu in noroiulu pecatelor. Pentru-ce? La acést'a intrebare voiu respunde asta-di. Adeverata pocaintia nu tienu crestinii: 1) pentrucã nu sciú,

n ce stă pocainti'a adevărată; 2) pentru că le e rusine de pocaintia.

Partea I. Lasu aceea, că voru fi in lumea largă si atari crestini rei, cari despre pocaintia nu voru se scia nimicu; acei'a sunt inpietriti in pecate. Sunt inse si crestini mai semtitori, cari nu aru fugi de pocaintia, de aru scî, in ce stă pocainti'a cea adevărată. — Pocainti'a, că se fia adevărată, trebuie se fia

a) *ostenitória*. Cu trupulu ai pecatuitu, trupulu trebuie dara se si ostenesca. Anim'a cealácoma trebuie se se impla de parere de reu, de lacrimi pentru facutele pecate, propunendu-si tare, a nu mai pecatui, si asia prin pocaintia punendu stavila trupului, a nu mai amblá in calea foradelegiloru. Ion'a prof. c. 3 v. 4 cãtra nini-viteni díce: „*Mai sunt 40 de dãle, si Ninive piere; inse vestiti posturi, sieteti in cenusia, imbracati-ve in saci*“. Eară s. Paulu cãtra Rom. 12, 1. díce: „*Jerfiti jerfa viua lui Domnedieu, trupurile vóstre*“. — Dupa aceea pocainti'a, că se fia adevărată, trebuie se fia

b) *amesurata pecatului*. Adamu a pecatuitu cu mancarea in raiu, si a fostu piedepsitu cu doreri si morburi trupesci. Moise s'a indoitu a ajunge in pamentulu promisiunei, si a fostu piedepsitu cu aceea, că nici n'a pututu ajunge acolo. Davidu imp. a pusu pe Uri'a in locu de mórte, si a fostu piedepsitu prin mórtea fiului seu. Cãci cuventulu lui Domnedieu asia suna: „*Cãtu s'a desmierdatu cine-va intru pecate, atãt'a muncire se si suferã*“. Apoc. 18, 7. „*In satisfacerea pentru pecate mari se se intempine versari de lacrimi, suspinuri adunci, elemosine bogate, posturi indehngate*“, díce si s. Augustinu. — In urma, că se fia pocainti'a adevărată, trebuie se fia

c) *contraria pecatului*. Ai vatematu pre vecinulu teu cu cuventulu? cu cuventulu te si impaca cu elu. Ai invresibitu pre doi amici? te silesce a-i impacá. Ai calcatu legea cu pecatulu necuratieinei? opresce-te si de la fapt'a libera. Ai lacomitu la averea altui'a prin furtu? întórce lucrulu strainu inderetu. Pecatuesci in betiã? infrenedia-te de la beuturi necumpetate. Te insiela si seducu la de acestea soçii cei vicleni? lapeda-te de ei. Te strica vestimentele frumóse? imbraca-te mai simplu. Ai anima sumetia? deprinde-te in umilintia. Esti sgarcitu? dã elemósine seraciloru. Aceste fapte se contrariedia pecatului. In acestu intielesu se ieau si cuventele Mantuitoriului díse in evangelia: *De te smintesce ochiulu teu, scóte-lu, seau man'a ta, taia-o; cã mai bine e orbu seau ciungu a intrá in imperati'a ceriului, decãtu sanatosu si intregu in munc'a iadului*“. Eară s. Paulu la Rom. 6, 19 díce: „*Precumu ati datu membrele trupului vostru spre sierbirea necuratieinei si foradelegei spre foradelege; asia trebuie se dati acumu membrele acele spre sierbirea dreptatii si spre santre*“. Cei ce astfelu nu se pocaescu, acei'a nu se pocaescu adevăratu; dar nu se pocaescu adevăratu acei'a, caror'a le e rusine de pocaintia, despre ce in

Partea II. A face pecatu nu se rusina, eară a se pocaí se rusina unii crestini slabi de minte. O iub. crestini ascultatori! altfelu au semtitu crestinii cei betrani. Ei déca lunecáu in pecate, curendu se imbracá in sacu si cenusia, ingenunchiau dinaintea usieloru beserice, se rogau de cei ce intrá, se se róge si pentru ei nevrednicii de intrare, cãci nu cutediau nici a calcá pragulu beserice, semtindu-se pecatosi. Asia pocaintia se sentiésca totu crestinulu pecatosu, eară nu se se rusinedie. Celu ce se rusina de pocaintia, are anim'a inpietrită in pecate.

O tu crestine pecatosu, carele te rusinedi de po-

caintia! Christosu mnelulu celu nevinovatu nu s'a rusinatu a se aretá cá unu pecatosu, golu a rabdá sbiciuiri, cá unu facatoriu de rele a mori pe cruce intre talhari, in faci'a lumii, pentru tine! Si tu, ingreuiatule cu pecate, se te rusini a te pocaí de pecatele tale?! — De cine te rusini? De lume, cu carea ai pecatuitu? De Domnedieu, carele vede anim'a ta, si carele-ti intinde prin pocaintia mana de ajutoriu? Au la judecat'a cea mai depre urma ce vei face de rusine, candu Domnedieu, judecatoriulu celu dreptu, ti-va descoperi tóte faptele inaintea lumii intregi, déca acum'a ti-e rusine numai inaintea unui preotu? Seau mai voesci a primi munc'a iadului cea vecinica, decãtu acumu se te pocaesci? Ce au pierdutu Achabu imperatulu, maimarele Ninivei si imperatulu Teodosiu, despre cari se scie, că in sacu si cenusia, inaintea supusiloru loru s'au pocaitu? Mai tare le-a crescutu védi'a si marirea, si fidelitatea supusiloru loru.

Celu ce se rusina de pocaintia, si-uresce sufletulu seu. Pentru trupu cãtu se frange, asuda si necasiesce, cá se-lu indestulesca; eară pentru sufletu se rusina se faca ce-va! De bolesce trupulu, ambla lumea largă dupa leacu; eară déca sufletulu e ranitu de mórte prin vreunu pecatu, i rusine se-lu lecuésca prin pocaintia! „Pentru sufletulu teu nu te rusina“ díce Siracu.

Rusinea e virtute, candu se rusina omulu de reu. Dara care de rogatiune, de amblarea la besericas de marturisire, de primirea santei cuminecature se ruina; inse de jocuri, de birturi, de vorbe si injurature seau sudalmi nerusinate, de desmierdatiuni si fapte rele nu se rusina: acel'a in casulu d'antãiu pecatuesce că se rusinedia, eară in alu doilea pentru că nu se rusinedia.

Dar candu Mantuitoriulu I. Chr. ne chiama la pocaintia si prin promisiuni si prin amenintiari: „*pocaitive! de nu ve veti pocaí, toti asemenea veti pieri*“; candu, dícu, insu-si Mantuitoriulu se ingrigiesce de noi mai bine cá noi: eară noi se ne rusinamu de pocaintia?! Intr'adeveru atunci suntemu vrednici de sentinti'a díesca de la Isai'a prof. c. 1, v. 14: „*Facutu-v'ati mie spre satiu, nu voi mai suferi pecatele vóstre*“. —

— V'am aretatu dara prescurtu, iubiti crestini, in ce stă pocainti'a cea adevărată, si cumca nu se cuvine a-se rusina omulu de pocaintia, déca nu ne-a fostu rusine a face pecate; deci se nu ne lenevimu a ne pocaí. Pocainti'a e unic'a arma puternica incontr'a pecatului. Se ne intrarmamu cu dins'a, se persecutamu si alungamu tota post'a pecatului din anim'a nostra, si se ne revindecam conscienti'a sufletului cea vatemata. — Pentru întórcerea óiei cei pierdute, a unui pecatosu, e mare bucuria in ceriu; se facemu dara, cá ceriulu se se bucure de întórcerea nóstra, si noi vomu avé bucuria, carea ni se va impartasi din grati'a lui Domnedieu atãtu in véculu acest'a cãtu si in eternitate. Aminu.

G. Traila, parochu gr. c.

Ochire prin lumea politica

(din 16—28 Februaru.)

Cronica interna. Tóta lumea s'a ocupatu in cele dóue septemani trecute cu adres'a cumpusa de Deák, carea precumu prevediuseramu se primi de cas'a ablegatoriloru din Pest'a asia-dícundu fora nici o modificare; cãci emendementele mai esintiali, propuse de câti-va deputati slavi cu privire la natiunalitati si de bravulu deputatu alu Zarandului dr. Hodosiu cu privire la pastrarea autonomiei Ardélului, la recunóscerea legiloru

aduse de diet'a din Sabiu in 1863—64 cumu si la reincopciarea partiloru cu Transilvani'a, dinpreuna cu alte mai neinsemnate cadiura. Pre noi nu intr'atât'a ne súpéra acést'a, câtu mai vertosu tristulu spectaculu de neunire, ce-lu infaçiara sub decursulu desbateriloru acestor'a deputatii romani, acei deputati, cari in diet'a din 1861 fiendu numai 10 la numeru stórsera admirarea chiaru si a inamiciloru prin portarea loru cea dreapta si resoluta façia cu o majoritate contraria de 300 de insi, si de la cari inmultiti adi pana la 23 totu sufletulu romanescu asceptá cu órecare dreptu o bravura dupa impregiurari inca si mai mare. Fia, cá onoratii deputati cu ocaziunea desbateriloru, ce voru mai urmá, se inprascie angustietatile poporului rom. escate din acea disarmonia! Pentrucácelu ce in giurstarile critice de asta-di nu-si scie subordiná ambitiunile si interesele personali recerintiei bine-lui comunu, unu deputatu cá acel'a nu-i modru se semta romanescu. — Ambe adresele, atátu a ablegatiloru câtu si a magnatiloru, carea din urma cu espresiuni mai cochete totu pre córd'a celei d'antáiu mierge, alalta-ieri in 27 se pre-dedera Maiestatei sale, care in responsurile date cátra amendóue deputatiunile accentuá lips'a unitatiei imperiului, dechiarandu magnatiloru „tarele seu propusu a nu se abate din direptiunea apucata, càci o atare abatere ar fi vatemarea detorintieloru sale de domnitoriu si periclitarea conditiuniloru de viétia ale imperiului, deunde ascépta de la magnati urmarirea direptiunei aretate in cuventulu de tronu“; eara deputatiunei casei de diosu i-aduse aminte, cá Maiestatea sa „in interesulu toturoru popóreloru Austriei trebue se se tiená de principiile fundamentali ale vorbirei de tronu, deci doresce de la deputati promptitudine spre ajungerea scopului.“ Aceste cuvente energice voru fi apa rece pre inferbintat'a fantasia a multor'a, cari acumu si faceau liste de ministri unguresci. Altmintrea rescriptele imperatesci pre adrese voru urmá câtu mai curendu. — In siedinti'a de adi Deák propuse alegerea unei comisii de 50 de membri, spre a formulá proieptele de lege pentru pertractarea causeloru comune. — Romanii din Transilvani'a staruescu, si trebue se staruéscá din respoteri pentru unu congressu natiunálu, singurul organu compeñinte, prin care póte grai natiunea in incurcaturele de façia; deputatii loru inse amesuratu acsiomei, ce díce: cá *activitatea e viétia ear pasivitatea móрте*, voru veni la Pest'a cá la diéta de incoronare si din supunere cátra imperatulu, cu reserva inse, cá acestu pasiu a loru se nu prejudece intru nemic'a autonomiei patriei loru.

In dílele trecute primí monarchulu si adres'a, seau mai bine adresele maioritatiei si a minoritatiei din diet'a croata, afara de care in provinciele cislaitane inca num'a ceea a Boemiei si a Galitiei mai tienu siedintie, dupa inchiderea caroru nu vomu intardiá cu sumariulu promis.

Cronica esterna. Din afara telegrafulu ne surprinse cu scirea, cá in Romani'a in 23 spre 24 Febr. principele Alesandru Ioanu I. prin o revolutiune pacñica fú silitu se abdica de domnia in favórea unui principe strainu, pre care-lu si prochiamá adunarea natiunala in persón'a lui Filipu comitelui de Flandri'a (alu doilea fetioru alu repausatulu rege din Belgiu Leopoldu I.), care inse nu primí alegerea cadiuta pre elu. Intr'aceea frenele gubernarei le-duce unu regimu interimalu statatoriu din dd. generalulu Golescu, Lasc. Catargiu, si colonelulu Haralambu. — Desí principele Cus'a a promisú inca la suirea sa pe tronu serbatoresce in faci'a tieriei, cá e gat'a a abdíce oricandu in favorea unui principe din vreo casa domnitória européna: totusi, — considerandu tendintiele,

multele si marile lui institutiuni si reforme patriotice, (d. e. legea rurala si incetarea boierescului, instruitiunea oblegatória si gratuita a toturoru cetatianiloru Romaniéi, liberarea besericei romane de limb'a gréca si de inriurinti'a veneticiloru calugheri grecesci, inarmarea tieriei si disciplinarea armatei, incetarea posteloru straine, radicarea instituteloru literarie mai inalte, staruinti'a de a scapá de darea de 40 de milióne lei pre anu la monastirile straine díse „inchinate“, cumu si de a scapá in tier'a propria de tribunalele straine de pre la consulat, latírea basei legi electorali scl.) cari cauta sesternésca recunoscintia celu puçinu in o mare parte a poporului rom., — ne vine a crede, cumca prin acést'a catastrofa neasceptata órecare mana lunga i-a-jocatu festa. Principele se afla pre cale cátra Franci'a; eara Pórt'a pre has'a protocolulu din 6. Sept. 1859, care santiuná investitur'a lui Ales. Ioanu I. pentru ambe principatele, provocá cele siese poteri subscrietória se tramita comisari spre cercetarea lucrulu. Numai Ddieu ferésca, cá prin ambitiunea si intrigele boeriloru Romani'a se nu piérda si puçin'a de autonomía, cáta si-a fostu castigatu pana acumu cu mare truda.

In Siri'a revolutiunea Maronitiloru sub ducele Iosefu Karam inca nu s'a domolitu.

Cu domnulu ministru Bismarck nu-i gluma; celu puçinu in dílele din urma une diurnale inscientiara cá siguru, cá domni'a sa e detiermuru a aruncá Austriei manusi'a. D. comite se aiba si prin Pest'a emisari, cari desvatuescu impacarea; ba si la catastrofa din principate se fia partasiu, numai pentrucá se pregatésca Austriei incurcature. — Unii ómeni-su aplecati fórté tare a tiené cu francesculu „va banque.“

Inse cu câtu se recescu relatiunile intre Austri'a si Prusi'a, cu atát'a se intaresce amicéti'a intre cabinetulu nostru si celu francescu, care din urma se nevoesce in totu chipulu a impacá pre Austri'a cu Itali'a, cumu si pre acést'a cu scaunulu papalu. Deunde domnitoriu Franciei stá prelanga padírea conventiunei din Septembrie, si, cá o pregatire a retragerei trupeloru francese din Rom'a, din mandatulu imperatulu Napoleonu se verbuadia in Franci'a o garda papala de 1206 fetiori; ba multi voru a scí, cá acést'a garda o va ajustá cu tótecele prínciulu de coróna francescu (fiulu lui Napoleonu), cá unu daru si in semnu de reverintia fiiésca cátra santulu parinte.

Varietati.

Maiestatile sale imperatulu si imperatés'a se intorcu in 6 Marte la Vien'a, de unde dupa pasci póte ear se voru rapedí in capital'a Ungariei.

Escel. sa parintele metropolitu b. Siagun'a petrece din midiloculu lui Fauru in Pest'a.

„*Amiculu scólei*“ a incetatu. In locu-i inse din lun'a acést'a incependu, si totu sub redactiunea neobositulu nostru literatoru d. V. Romanu, apare „*Progresulu*“, scriere periodica populara ilustrata pentru Romanii tierani, cu tendinti'a: „de a inaintá interesele materiale ale poporului nostru, cumu si de a-i impartesi totu felulu de cunoscintie de folosu comunu.“ Va esí in fascióre treilunarie câte de 6 cóle cu pretiu de 2 fl. pre anu. — Publiculu romanu fora indoéla va imbraçisiá cu caldura ast'a intreprindere salutaria, carea a purcesu din deviss'a: se progresámu cu tempulu!

Cea d'antáia casetória civila din Itali'a se incheiá in 19 Ian. a. c. in Florenti'a intre unu protestantu si o israelita (!)